



РЕЦЕНЗИЯ

От: доц. д-р *Христина Стефанова Харизанова-Бартос*, УНСС, катедра „Икономика на природните ресурси”, професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност *”Икономика и управление (Аграрен мениджмънт)”*

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност *„Икономика и управление”* (Агробизнес, Екоикономика) в УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Антон Тачков Благоев*

Тема на дисертационния труд: *Агроекологичните практики като средство за постигане на устойчиво земеделие*

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 421/26.02.2021 на Заместник Ректора по НИД и МС на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Антон Благоев е роден 1993 година и последователно завършва в катедра Икономика на природните ресурси бакалавърска и магистърска степен. Дисертантът надгражда своите умения, като участва в конкурс и се обучава по докторска програма към катедра Икономика на природните ресурси, Бизнес факултет на УНСС по научна специалност „Икономика и управление” (Агробизнес, Екоикономика) съгласно Заповед на Ректора на УНСС №1020/29.03.2018. Обучението е осъществено в *редовна* форма през периода 20.03.2018-20.03.2021. Антон Благоев е редовен докторант и задачите, поставени в индивидуалния му план са изпълнявани в установените срокове. Положил е успешно всички докторантски изпити. Докторант Благоев бораи с

английски и руски език, които му помагат да участва в редица конференции и специализации. В допълнение Антон Благоев е бил и стажант в МЗХГ, което допълнително спомага за задълбочаване на познанията му в аграрния сектор.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд на докторант Благоев е включва увод, изложение в четири глави, заключение, списък на използваните литературни източници и приложения. Той обхваща 242 страници, от които 209 страници изложение, 9 страници списък на информационните източници и 24 страници приложения. Дисертационният труд включва 69 таблици и 56 фигури и 118 информационни източници от които 14 на кирилица и 104 на латиница.

Уводът на дисертационния труд обхваща съдържанието на разработката и целенасочено води читателя последователно през целта и задачите за нейното реализиране. Хипотезите са наукообразни, добре формулирани и помагат плавно да се разкрият проблемите при приложението на агроекологичните практики в земеделието. Те са формулирани по следния начин:

1. Прилагането на агроекологичните практики в земеделските стопанства, допринася за постигане на устойчиво земеделие и намаляване на негативното въздействие върху околната среда.

2. Прилагането на агроекологични практики в земеделското стопанство зависи от размера и производствената му специализацията.

3. Използването на средства от агроекологичните мерки на ПРСР стопанство зависи от размера и производствената му специализацията.

4. Прилагането на агроекологични практики зависи от личните характеристики на управителя на земеделското стопанство).

Безспорно, темата е актуална и в нея се приема, че обектът, предметът и ограниченията отчитат обхвата на направеното проучване, като за обект са определени агроекологичните практики, прилагани от земеделските стопанства с цел опазване на околната среда, а за предмет възможностите, проблемите и нагласите на земеделските производители да прилагат агроекологични практики с цел опазване на околната среда.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В първа глава - Теоретични основи на агроекологията и агроекологичните практики за постигане на устойчиво земеделие са включени 5 параграфа, които последователно надграждат изследователския проблем от историческите аспекти на развитието на агроекологията за постигане на устойчиво земеделие, мястото на агроекологията, политиките в областта до нагласите на земеделските производители за прилагане на агроекологични практики. Като се позовава на определения и постановки на значителен брой български и чуждестранни автори, докторантът представя в синтезиран вид постигането на устойчивост на агроекосистемата, като извежда, че тя се свързва с прилагането на интегриран модел за управление, както на микро, така и на макро ниво чрез поддържане на достатъчно количество ресурси, използване на минимум изкуствени суровини, добър цикъл на хранителни вещества, управление на болести и вредители. Управлението на агроекосистемите има за цел постигане на баланс между екологични, социални и икономически системи, като по този начин се допринася за устойчивото използване на ресурсите и постигането на устойчиво земеделие. Особено внимание е обърнато на характерът на мотивите на земеделските производители за участие в агроекологични практики е сложен и динамичен и варира от социално-икономически до културни и лични мотиви. Научен интерес представляват разкритията на връзките между нагласите на земеделските производители за екологизация и техните характеристики, като някои от примерите са: че нагласите за прилагане на агроекологични практики са относително по-ниски при земеделските стопани, които са най-зависими от доходите на техните стопанства. При стопанствата, които използват висок дял семеен труд има по-малка вероятност за включване в прилагането на агроекологични практики. Относително по-големите по размер стопанства по-лесно могат да участват в практики, свързани с агроекология. Обикновено практиките се разглеждат като допълнителен източник на доходи за земеделското стопанство, който помага да се компенсира по-ниската производителност на земята и да се компенсират някои от рисковете, свързани със селскостопанското производство. Докторантът демонстрира добро познание в областта, която изследва, като успява да извлече най-важната информация и да я пречупи през собственото му виждане. Разгледаните политики в областта са

представени в исторически аспект и се разкрива еволюцията на политиките и мерките, които могат да подпомогнат процесите за постигане на устойчивост в аграрния сектор. Особено това твърдение се разкрива от направените изводи в дисертационния труд, където Благоев успява да раздели основните достижения на теориите в контекста на устойчивост и по-конкретно в икономически, социален и екологичен аспект. Този синтез в последствие е използван в глава две при разкриване на методически инструментариум, който да помогне при решаване на изследователските хипотези. Добро впечатление прави високия стил на разработката, както и лекота с която е представен текста.

Втора глава е базирана на проучване и възможно приложение на редица количествени и качествени методи, част от които подходящи за разкриване на изследователските хипотези и оценяване на тезата на дисертационния труд. Аргументиран е изборът на методи и методология на изследването, представени са етапите на проучването. Чрез фигурите за визуализиране на стъпките на разработката се постига лекота при четене на дисертационния труд и яснота за намеренията на докторанта. Благоев използва стъпаловидно описание на всеки един етап и по този начин представя какви резултати ще се анализират в следващата глава. Дисертационният труд е базиран както на собствено проучване, така и на статистически данни. Събраната и обработена информация, чрез статистически методи е добра основа за прилагането на качествени модели, които да помогнат при извеждането на основните насоки за подобряване на прилагането на агроекологични практики в България.

В трета глава се прави анализ и оценка на прилагането на агроекологични практики за опазване на околната среда, чрез интегриран подход. За осъществяване на преглед на агроекологичните дейности в България в първия параграф е направен анализ на наличните данни от преброяването на земеделските стопанства през 2013 и 2016 година, свързани с агроекологията и агроекологичните дейности. Част от информацията представена в глава 3 е доста детайлна и описваща технологични процеси и тяхната реализация спрямо практиките, оказващи влияние върху почвата, водните ресурси и въздуха.

Вторият параграф на аналитичната глава е посветен на политиките и тяхното финансиране от ПРСР 2007-2013 и ПРСР 2014-2020. Направен е анализ на мерките, които са насочени към опазване на околната среда и създават възможности за прилагане на агроекологични практики през периода 2007-2013 и периода 2014-2020 година.

Като се вземе предвид намерението на дисертанта не само да прави констатации, но и да предложи насоки за усъвършенстване на управлението на екологизацията, полезен е направеният в третия параграф на главата анализ на прилаганите политики. С най-висок научен интерес представлява параграф 3.3. който е посветен на резултатите от собствено проучване. Данните, събрани лично от докторант Благоев показва уменията му да провеждат самостоятелно, собствено изследване и да обработва и интерпретира резултати. Тези резултати са от 22 структурни интервюта с експерти в областта на агроекологията, агроекологичните практики и прилаганата държавна политика. Интервюираните експерти според обобщенията на докторанта се обединяват около изводите: че прилаганата държавната политика стимулира прилагането на агроекологични практики и законодателството за опазване на околната среда от земеделските стопанства не се нуждае от промяна; че земеделските производители са силно затруднени от многото изисквани документи и сложната процедура по кандидатстване и че българските земеделски производители познават и успешно прилагат агроекологични практики в техните стопанства. Също така, основен извод е и, че отпускането на средства за подпомагане и разширяване на дейностите, максимално използване на ресурси, получени във всяко едно стопанство и внедряване на нови технологии биха довели до съществено опазване на околната среда. В допълнение са изведени и характеристики на собствениците на стопанствата от гледна точка на техния социален статус, работа извън стопанството и др., като се обвързва с тяхната нагласа са опазване на околната среда.

Висока оценка заслужават качествените методи, приложени от дисертанта (SWOT & PESTEL). Интерес са икономическите фактори, като те са оценени като възможност за прилагане на агроекологични практики, като се определят като най – значими за активизиране на земеделските стопанства да прилагат агроекологични практики е достъпът до финансови средства. Други механизми с икономически

характер са възможностите за налагането на санкции или въвеждането на компенсации. Също така оценените рестриктивни мерки показват, че господин Благоев успява да разглежда проблеми показващи комплексно и задълбочено познание и успява да изложи позитиви за околната среда.

Четвърта глава обхваща насоки за повишаване прилагането на агроекологични практики от земеделските стопанства.

В нея въз основа на изследванията, направени в дисертационния труд са определени насоки за подобряване на средата за прилагане на агроекологични практики и препоръки за мотивиране на земеделските стопани за прилагане на агроекологични практики. Интерпретацията на докторанта на нагласите са приставени спрямо основните разкрития в отделните параграфи.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

В дисертационния труд на Антон Благоев се съдържат редица приноси моменти от теоретичен и практико приложен характер. Те могат да бъдат обобщени както следва:

- ✓ Обогатени и доразвити са теоретичните основи на агроекологията и агроекологичните практики за постигане на устойчиво земеделие;
- ✓ Разработена и апробирана е оригинална методическа рамка за анализ и оценка на прилагането на агроекологични практики за опазване на околната среда;
- ✓ Осъществен е интегриран анализ на средата за прилагане на агроекологични практики от земеделските стопанства;
- ✓ Разработени са препоръки и решения за подобряване на средата за прилагане на агроекологични практики и за мотивиране на земеделските стопанства да прилагат дейности, опазващи околната среда.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Антон Благоев е представил по темата на дисертационния труд 5 публикации. Две от тях са статии в списания, едно от които е международно, индексирено в базата на Web of science. Докторант Благоев участва и в три международни научни конференции с доклади. Всички публикации са

самостоятелни и отразяват съдържанието на съществени части от дисертационния труд.

Авторефератът отразява съдържанието на дисертационния труд и съдържа всички необходими елементи.

6. Критични бележки и препоръки

Дисертационният труд е разработен цялостно и представлява самостоятелно завършено изследване. Въпреки това, могат да се предложат препоръки за бъдещата работа на Антон Благоев.

1. Интерес би представлявал докторант Благоев да разясни според неговото мнение, кои методи биха били най-подходящи за мотивиране на земеделските производители и смята ли, че агроекологията би била приложима в страната без аграрно подпомагане?
2. В допълнение на препоръчвам на докторант Благоев да засили публикационната си дейност като публикува достиженията си и на други конференции, така и да работи в съавторство с колеги със сходни интереси.
3. Препоръчвам на докторант Благоев да продължи да се занимава с наука, тъй като е изграден млад научен работник и показва задълбочени познания и възможност да анализира самостоятелно проблематика свързана с аграрен сектор, агроекология, политики в областта и други области на сектора.

7. Заключение

Представеният дисертационен труд е цялостно завършено изследване, което съдържа редица оригинални резултати и методологически и методически приноси. Това ми дава основание да препоръчам на уважаемите членове на научното жури да оценим високо дисертационния труд на Антон Тачков Благоев „Агроекологичните практики като средство за постигане на устойчиво земеделие“ и да гласуваме положително за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност Икономика и управление (Агробизнес, Екоикономика).

29.04.2021 / София

Подпис:

(доц. д-р Христина Харизанова-Бартос)